

УДК: 371.7+373.51

Даниленко Г. М., Нестеренко В. Г.

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна (м. Харків)

social.med@yandex.ru

Стаття виконана в рамках НДР ДУ «ІОЗДП НАМН»: Розробити систему профілактичних заходів з оптимізації навчальної діяльності академічно здібних дітей під час їх адаптації до основної школи за умов меритократичної освіти», № державної реєстрації 0115U001017.

Вступ. В сучасному суспільстві необхідні навички швидкої реакції на зміну обставин і своєчасне швидке рішення нових завдань. Академічно здібні учні пристосовані до подібних швидких рішень, але середні школи не готові до таких учнів. Сучасна школа працює на стереотипах та дуже впливає на здібних дітей.

Основні цінності шкільної освіти на протязі багатьох років, а також і зараз, це відповідність знань заздалегідь визначеним правилам та також раніше визначеним відповідям. Треба відмітити також переваги словесного навчання в школі. Академічні успіхи часто зв'язані з володінням усною та письмовою мовою. В такому випадку важлива не тільки оригінальність ідеї, а, перед усім, форма, в якій ця ідея подана. Для здібної дитини таке становище неможливе. Швидке схоплення, відмінна пам'ять, сила збагачення, зацікавленість та незалежність розсудів витрачаються даремно під впливом старої нудної програми. В результаті, обдарована дитина буде пристосовуватися до своїх звичайних ровесників, та її поведінка буде схожа на поведінку однокласників. Обдарована дитина почне підлаштовувати виконання завдання по якості та кількості відповідно до сподівань вчителя. Часто в школі обдарована дитина відчуває брак уваги з боку дорослих. В середній школі більшість вчителів орієнтуються саме на учнів з «низьким порогом відключення, а саме вони частіше відповідають на свої питання, бо впевнені, що учні самостійно не зможуть знайти правильну відповідь. У цій ситуації обдарована дитина створює певні перешкоди і труднощі в роботі викладача. Для нього, особливо в початковій школі, прагнення правильно виконати завдання вчителя, правильно і швидше за інших відповісти на його питання — просто цікава розумова гра, свого роду змагання, і він раніше інших піднімає руку. Більшості вчителів просто ніколи дбати про обдаровану дитину, а іноді їм навіть заважають учні з вражаючими знаннями і не завжди зрозумілою розумовою активністю. Неадекватний психологічний рівень підготовки вчите-

ля для роботи з такими учнями призводить до того, що, оцінюючи своїх підопічних, вчителі відзначають в них, насамперед, демонстративність, бажання все робити по-своєму, істеричність, небажання, а інколи і невміння слідувати прийнятним зразкам і т. д. Слід зазначити, що подібні оцінки є наслідок неадекватного розуміння вчителями особистісних особливостей і закономірностей розвитку обдарованої дитини. Факторами, що сприяють формуванню заниженої самооцінки, є об'єктивні і суб'єктивні труднощі входження обдарованої дитини в дитячий колектив. Результати психологічних досліджень показують, що у підлітків, що володіють неабиякими розумовими здібностями, часто виявляються труднощі в спілкуванні, низький рівень соціальної компетентності, вони більш замкнені в собі. Таким чином, можна казати про наявність інтелектуально-соціальної нерівномірності, яка характеризується наявністю високого рівня розвитку інтелекту та недостатньо сформованими і (або) апробованими соціальними навичками. У школі обдаровані діти і підлітки дуже часто отримують образливі прізвиська, суть яких зводиться до звинувачення у «всезнайстві», демонстрацію своїх досягнень. Причини цих проблем варто шукати, насамперед, у прагненні дитини до єднання з колективом і визнання (як це не парадоксально). Кожна людина, як відомо, відчуває потребу в ідентифікації. Обдарованою дитиною задоволення цієї потреби пов'язується, насамперед, з використанням наявних у нього видатних здібностей, якими можна здивувати однокласників. Безумовно, володіючи кращою пам'яттю, більш живою уявою, багатим словниковим запасом і гострим почуттям гумору, обдарована дитина буде демонструвати свою перевагу. І у відповідь замість очікуваного визнання, вона нашоується на відчуження і нерозуміння однокласників. В результаті негативного ставлення до здібностей обдарованої дитини самих близьких і авторитетних людей, неприйняття однокласників, вона робить висновок, що найважливіше — бути таким, як усі. Саме це забезпечить, на її думку, визнання та комфортне існування, а також дозволить уникнути почуття відстороненості [1,4].

Загальноосвітня програма часто виявляється нудною для здібної дитини і в наслідок цього у дитини з'являється ворожість до школи. Порушення в поведінці можуть з'являтися тому, що навчальний план

не відповідає їх здібностям. Ігрові інтереси. Обдарованим дітям подобаються складні ігри і нецікаві ті, якими захоплюються їхні однолітки. Внаслідок цього обдарована дитина опиняється в ізоляції, йде в себе [2]. Обдаровані діти люблять брати участь у складних іграх і головоломках. Те, чим займаються його однокласники на перервах, зовсім не приваблює такої дитини. З цієї причини у нього може бути мало друзів, а то зовсім і не бути. Внаслідок того, що таке дитя залишається абсолютно одним і незрозумілим ніким, з'являється відчуття самотності, і того, що йому навіть пограти не з ким, дитина йде в себе і створює якусь захисну капсулу від навколишнього світу [3].

Нонконформізм. Обдаровані діти, відкидаючи стандартні вимоги, не схильні до конформізму, особливо якщо ці стандарти йдуть врозріз з їх інтересами. Невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком. Обдаровані діти часто вважають за краще спілкуватися з дітьми старшого віку. Через це їм часом важко ставати лідерами. Прагнення до досконалості. Для обдарованих дітей характерна внутрішня потреба досконалості. Звідси відчуття незадоволеності, власної неадекватності і низька самооцінка. Потреба в увазі дорослих. В силу прагнення до пізнання обдаровані діти нерідко монополізують увагу вчителів, батьків та інших дорослих. Це викликає проблеми у стосунках з іншими дітьми. Нерідко обдаровані діти нетерпимо ставляться до дітей, що стоять нижче їх в інтелектуальному розвитку. Вони можуть відштовхувати оточуючих зауваженнями, що виражають презирство або нетерпіння. Таким чином, збереження і розвиток обдарованості — це проблема прогресу суспільства та реалізації його творчого потенціалу [2,5].

Мета роботи: визначення медико-соціальних факторів, що впливають на учнів основної школи.

Об'єкт і методи дослідження. Дослідження проводилося в умовах природного гігієнічного експерименту. Було проведено анкетування 1000 учнів основної школи. Опитування проводилося конфіденційно. Отримані дані були оброблені в електронних таблицях Excel за допомогою варіаційної статистики. Згідно даних анкетування було сформовано 3 групи. Розподіл груп було визначено згідно даних

успішності навчання: 1 група – учні, які навчаються переважно на «відмінно», «добре» та «відмінно», 2 група учнів, які навчаються на «добре», «добре» та «задовільно», 3 група – учні, які навчаються переважно на «задовільно» чи «незадовільно».

Результати дослідження та їх обговорення. Навчальна діяльність займає значну частину життя школяра. Показником успішності навчальної діяльності – є шкільні оцінки. В групі 1, де учні займаються на «добре» та «відмінно» виявлено, що серед відмінників переважна кількість дівчат. Оцінки «добре» та «відмінно» розподіляться без суттєвої різниці за гендерними показниками. У групі 2 бачимо невелику перевагу дівчат з показником успішності «добре» та так саме невелика перевага хлопців в отриманні оцінок «добре» та «задовільно». У групі 3 суттєвих гендерних відмінностей не виявлено.

Навчання в основній школі ускладнюється низкою біологічних змін в організмі підлітка таких, як гормони, зміни контурів тіла, різкі зміни настрою, тощо. В період навчання в основній школі формуються соціальні зв'язки та, в деяких випадках, соціальні залежності одної людини від іншої. У таблиці 2 приведено дані щодо розрахунку школярів на допомогу їх друзів. Згідно таблиці найбільш невпевнені в собі дівчата групи 3, майже 48% з них розраховують на допомогу друга/ подружки завжди. З групи 1 лише 35% учнів завжди розраховують на допомогу друзів. У групі 2 завжди розраховують на допомогу друзів 40% учнів. Такі великі відсотки у відповідях про постійний розрахунок на допомогу друзів можуть свідчити про невпевненість в собі та невизначеність власних пріоритетів. Іноді мають потребу у допомозі друзів 59% респондентів 1 групи, 55% - 2 групи та 45% - 3 групи. Проте є негативна тенденція серед учнів основної школи: 3% учнів 1 групи відповіли, що не мають друзів, тому і не розраховують на їх допомогу, серед них майже 4% хлопців та 3% дівчат. Серед учнів 2 групи не мають друзів майже 2% хлопців та 1,3% дівчат. У групі 3 7,3% хлопців та 1,1% дівчат не мають друзів. Це може бути ознакою соціальної дезадаптації в суспільстві або відсутності вільного часу для спілкування та знайомств з однолітками. Найбільш самостійними виявилися хлопці та дівчата 3 групи, 10,5% хлопців та 10% дівчат за-

Таблиця 1.

Розподіл відповідей учнів щодо розрахунку на допомогу друга/подруги, % до тих, хто відповів (%±m)

Розрахунок на допомогу	Група 1			Група 2			Група 3		
	В цілому (n=245)	Хлопці (n=94)	Дівчата (n=146)	В цілому (n=514)	Хлопці (n=260)	Дівчата (n=244)	В цілому (n=263)	Хлопці (n=158)	Дівчата (n=102)
Завжди	35,1±3,2	35,7±5,3	34,8±4,1	40,0±2,3	37,1±3,3	42,5±3,3	40,6±3,3	34,7±4,3	47,8±5,9
Іноді	58,7±3,3	59,5±5,4	58,0±4,2	54,9±2,3	55,7±3,4	54,4±3,3	44,7±3,4	47,6±4,5	41,1±5,2
Ніколи	3,1±1,2	1,2±1,2	4,3±1,7	3,5±0,9	5,4±1,5	1,8±0,8	10,1±2,1	10,5±2,8	10,0±3,2
Не маю	3,1±1,2	3,6±2,04	2,9±1,4	1,5±0,6	1,8±0,9	1,3±0,8	4,6±1,4	7,3±2,3	1,1±1,1

Таблиця 2.

Розподіл відповідей учнів щодо розрахунку на власні сили, % до тих, хто відповів (%±m)

Розрахунок на власні сили	Група 1			Група 2			Група 3		
	В цілому (n=245)	Хлопці (n=94)	Дівчата (n=146)	В цілому (n=514)	Хлопці (n=260)	Дівчата (n=244)	В цілому (n=263)	Хлопці (n=158)	Дівчата (n=102)
Завжди	86,3±2,3	84,0±4,1	87,3±2,9	79,8±1,9	81,9±2,6	78,0±2,8	71,4±3,2	75,2±3,9	64,6±5,3
Іноді	11,4±2,2	11,1±3,5	11,9±2,8	18,4±1,9	15,3±2,5	21,0±2,8	19,4±2,8	17,4±3,5	23,2±4,7
Ніколи	2,3±1,0	4,9±2,4	0,7±0,7	1,8±0,6	2,8±1,1	0,9±0,7	9,2±2,0	7,4±2,4	12,2±3,6
Не маю	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0	0,0±0,0

Таблиця 3.

Розподіл відповідей учнів щодо задоволення своїм становищем у групі, % до тих, хто відповів (%±m)

Задоволення становищем у групі	Група 1			Група 2			Група 3		
	В цілому (n=245)	Хлопці (n=94)	Дівчата (n=146)	В цілому (n=514)	Хлопці (n=260)	Дівчата (n=244)	В цілому (n=263)	Хлопці (n=158)	Дівчата (n=102)
Повністю задоволений	52,6±3,3	54,0±5,4	52,6±4,3	49,5±2,3	53,6±3,3	44,8±3,3	45,2±3,3	49,6±4,3	39,8±5,1
Скоріше задоволений	39,9±3,3	35,6±5,2	41,6±4,2	43,6±2,3	39,6±3,2	47,8±3,3	40,0±3,2	34,8±4,1	46,2±5,2
Скоріше НЕ задоволений	6,6±1,7	10,3±3,3	4,4±1,8*	5,9±1,1	5,5±1,5	6,5±1,6	11,7±2,1	11,1±2,7	12,9±3,5*
Не задоволений	0,9±0,6*	0,0±0,0*	1,5±1,0	1,0±0,5	1,3±0,7	0,9±0,6	3,0±1,1*	4,4±1,8*	1,1±1,1

Примітка. Умовні позначки: * — p<0,05.

значили, що ніколи не розраховують на допомогу друзів. У групі 1 цей показник склав 1,2% серед хлопців та 4,3% серед дівчат. У групі 2 5,4% та 1,8% відповідно. Учні усіх груп успішності іноді розраховують на допомогу своїх друзів, про це можна сказати, отримавши результат 59% в 1 групі, 55% у 2 групі та 45% у 3 групі (табл. 1).

Позитивним в цьому опитуванні є те, що отримано 0% відповідей на питання про відсутність власних сил. Отже, усі учні відчують, що вони мають власні сили. Завжди впевнені та розраховують на власні сили 87,3% дівчат та 84% хлопців 1 групи, 78% дівчат та 82% хлопців 2 групи, 65% дівчат та 75% хлопців 3 групи. Іноді покладаються на власні сили 12% дівчат та 11% хлопців 1 групи, 21% дівчат та 15% хлопців 2 групи, 23% дівчат та 17% хлопців 3 групи. За даними таблиці виявлено негативну тенденцію серед учнів: є відсоток школярів, які ніколи не розраховують на власні сили і такими є 12% дівчат та 7% хлопців 3 групи, які навчаються на «задовільно» та часом мають «незадовільно»; 1% дівчат та 3% хлопців 2 групи, які навчаються на «добре»; 1% дівчат та 5% хлопців 1 групи, які навчаються на «відмінно» (табл. 2). З цього можна зробити висновок, що учні невпевнені в собі, невпевнені у власних силах та завжди розраховують на допомогу ззовні.

В таблиці 3 наведено дані щодо задоволеності учнів тією роллю, що вони відіграють у навчальній групі. Повністю задоволені своєю роллю 53% учнів 1 групи, 50% учнів 2 групи та 45% учнів 3 групи. Скоріше задоволені, ніж не задоволені 40% учнів 1 групи, 44% учнів 2 групи та 40% учнів 3 групи. Скоріше не задоволені своїм становищем 7% учнів 1 групи, 6% учнів 2 групи та 12% учнів 3 групи. Зовсім не задоволені своїм становищем 1% учнів 1 групи, 1% учнів 2 групи та 3% учнів 3 групи. Показник незадоволеності може виявляти проблеми міжособистісних стосунків учнів, а також бути індикатором успішності, адже найвищий відсоток незадоволених виявлено в групі учнів з низьким рівнем успішності.

Куріння являє собою ознаку невпевненості в собі та надає інформацію про наявні проблеми в житті учня. Виявлено, що не курять та ніколи не пробували курити 74% учнів 1 групи, 61% учнів 2 групи та 48% учнів 3 групи. Пробували, але не курять 24% учнів 1 групи, 33% учнів 2 групи та 39% учнів 3 групи. Інколи курять 2% учнів 1 групи, 3% учнів 2 групи та 7% учнів 3 групи. Регулярно курять 3% учнів 2 групи та 6% учнів 3 групи (табл. 4). Серед успішних учнів 1 групи тих, хто курить регулярно не виявлено. Найбільше учнів, що курять виявлено в 3 групі. Цей показник у сумі з невдоволеністю становищем в групі

Таблиця 4.

Розподіл відповідей учнів щодо куріння, % до тих, хто відповів (%±m)

Спроби куріння	Група 1			Група 2			Група 3		
	В цілому (n=245)	Хлопці (n=94)	Дівчата (n=146)	В цілому (n=514)	Хлопці (n=260)	Дівчата (n=244)	В цілому (n=263)	Хлопці (n=158)	Дівчата (n=102)
1. Ні	74,2±2,8	76,6±4,4	73,1±3,7	60,9±2,2	56,6±3,1	67,2±3,0	48,3±3,1	48,1±4,1	50,0±4,9
2. Пробував (-ла), тепер ні	23,8±2,7	22,3±4,3	24,1±3,6	33,4±2,1	38,4±3,0	27,5±2,9	39,1±3,0	42,3±3,9	33,3±4,7
3. Так, курю і тепер інколи	2,0±0,9	1,1±1,1	2,8±1,4*	2,9±0,7	2,7±1,0	3,3±1,1*	6,9±1,6	3,8±1,5	10,8±3,1*
4. Так, курю і тепер регулярно	0,0±0,0*	0,0±0,0	0,0±0,0	2,7±0,7	2,3±0,9	2,0±0,9	5,7±1,4*	5,8±1,9	5,9±2,3

Примітка. Умовні позначки: * — p<0,05.

та низьким рівнем успішності може свідчити про невпевненість у собі та мати негативні наслідки для особистості в цілому.

Висновки

1. Згідно дослідження найбільш невпевнені в собі дівчата групи 3, які мають низький рівень успішності. Найбільший відсоток цих дівчат розраховують на допомогу друзів постійно. З групи відмінників лише 35% учнів завжди розраховують на допомогу друзів. У групі 2 завжди розраховують на допомогу друзів 40% учнів. Великі відсотки у відповідях про постійний розрахунок на допомогу друзів можуть свідчити про невпевненість в собі та невизначеність власних пріоритетів. Проте є негативна тенденція серед учнів, які навчаються на «відмінно»: 3% цих учнів відповіли, що не мають друзів, тому і не розраховують на їх допомогу, серед них майже 4% хлопців та 3% дівчат. Серед учнів, які навчаються на «добре» та «відмінно» не мають друзів майже 2% хлопців та 1,3% дівчат. У групі учнів, що навчаються на «задовільно» 7,3% хлопців та 1,1% дівчат не мають друзів. Це може бути ознакою соціальної дезадаптації в суспільстві або відсутності вільного часу для спілкування та знайомств з однолітками.

2. Виявлена негативна тенденція серед учнів основної школи. Наявний відсоток школярів, які

ніколи не розраховують на власні сили і серед них найбільший відсоток школярів, які навчаються на «задовільно» та часом мають «незадовільно». З цього результату можна зробити висновок, що учні невпевнені в собі, невпевнені у власних силах та завжди розраховують на допомогу ззовні. Можливо через цю невпевненість ці учні і мають низький рівень успішності в навчанні.

3. Учні з високим рівнем успішності в більшості випадків відмітили, що вони задоволені своїм становищем в колективі. В цей самий час є незначний відсоток незадоволених учнів. Проте серед учнів з низьким рівнем успішності відсоток незадоволених своїм становищем у колективі значно вищий. В такому разі можна сказати, що успішність в навчанні може впливати на успішність в цілому.

4. Успішні учні не палять. Серед учнів, що навчаються на «відмінно» не виявлено тих, хто палить регулярно та зовсім незначний відсоток тих, хто інколи палить.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому буде розроблено комплекс зі зменшення впливу негативних медико-соціальних факторів на здоров'я школярів основної школи.

Література

1. Kalacheva N.V. Psikhologicheskiye problemy odarennykh podrostkov v uchrezhdeniyakh obshchego srednego obrazovaniya [Elektronnyy resurs] / N.V. Kalacheva // Superinf.ru. – 2013. – Rezhim dostupa k resursu: https://superinf.ru/view_helpstud.php?id=5650. Data dostupa 31.07.2017.
2. Nikolayeva N. Kakiye problemy voznikayut u odarennykh detey? [Elektronnyy resurs] / N. Nikolayeva // Shkola zhizni. – 2013. – Rezhim dostupa k resursu: <https://shkolazhizni.ru/school/articles/61036/>. Data dostupa 31.07.2017.
3. Problemy odarennykh detey v shkole [Elektronnyy resurs] // Veselaya shkola. – Rezhim dostupa k resursu: <http://veselajashkola.ru/interesno/problemy-odarennykh-detey-v-shkole/>. Data dostupa 31.07.2017.
4. Romanova I. 10 problem sovremennogo shkol'nika [Elektronnyy resurs] / I. Romanova. – 2013. – Rezhim dostupa k resursu: <http://rweek.ru/2013/10/01/10-problem-sovremennogo-shkolnika/>. Data dostupa 03.08.2017.
5. Kharitonova V. Problemy razvitiya sovremennoy shkoly [Elektronnyy resurs] / V. Kharitonova // Psikhologiya. – 2015. – Rezhim dostupa k resursu: <http://www.agata.org.ua/problemy-razvitiya-sovremennoj-shkoly/>. Data dostupa 03.08.2017.

УДК 371.7+373.51

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Даниленко Г. М., Нестеренко В. Г.

Резюме. В статті наведено дані щодо медико-соціальних факторів, що впливають на поведінку та успішність навчальної діяльності учнів основної школи. Виявлені тенденції залежності підлітків одне від одного. Також приведені дані щодо паління в залежності від шкільної успішності.

В сучасному суспільстві необхідні навички швидкої реакції на зміну обставин і своєчасне швидке рішення нових завдань. Академічно здібні учні пристосовані до подібних швидких рішень, але середні школи не готові до таких учнів. Сучасна школа працює на стереотипах та дуже впливає на здібних дітей.

В ході дослідження виявлено, що дівчата більш впевнені в собі, ніж хлопці. Багато учнів основної школи відмітили невпевненість у власних силах, а тому розраховують на допомогу оточуючих. Виявлено, що школярі, що навчаються на відмінно не палять.

Ключові слова: навчальна діяльність, успішність навчання, основна школа, впевненість в собі.

УДК 371.7+373.51

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧЕБНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Даниленко Г. Н., Нестеренко В. Г.

Резюме. В статье приведены данные о медико-социальных факторах, которые влияют на поведение и успешность учебной деятельности учеников основной школы. Выявленные тенденции зависимости подростков друг от друга. Также приведенные даны относительно курения в зависимости от школьной успешности.

В современном обществе необходимы навыки быстрой реакции на изменение обстоятельств и своевременное быстрое решение новых заданий. Академически способные ученики приспособлены к подобным быстрым решениям, но средние школы не готовы к таким ученикам. Современная школа работает на стереотипах и очень влияет на способных детей.

В ходе исследования выявлено, что девушки более уверены в себе, чем ребята. Многие ученики основной школы отметили неуверенность в собственных силах, а потому рассчитывают на помощь окружающих. Выявлено, что школьники, которые учатся на отлично не курят.

Ключевые слова: учебная деятельность, успешность обучения, основная школа, уверенность в себе.

UDC 371.7+373.51

MEDICO-SOCIAL CHARACTERISTIC OF EDUCATIONAL ACTIVITY OF PUPILS OF THE MAIN SCHOOL

Danilenko G. M., Nesterenko V. G.

Abstract. Data on medico-social factors which influence behavior and success of educational activity of pupils of the main school are provided in article. The taped tendencies of dependence of teenagers from each other. Also brought are given concerning smoking depending on school success.

In modern society skills of fast reaction to change of circumstances and the well-timed fast solution of new tasks are necessary. Academically capable pupils are fitted for similar fast decisions, but high schools aren't ready to such pupils. The modern school works at stereotypes and very much influences capable children.

Object and methods. For the research were involved in 1000 students. The study was conducted using anonymous questionnaires. The data were divided into 3 groups. Separation was carried out on the level of success of training. 1 group - pupils who study perfectly well, well and perfectly. The 2nd group - pupils who study on well, well and satisfactory. The 3rd group - pupils who study on satisfactory and unsatisfactory.

Conclusions

1. According to a research the most diffident girls of group 3 who have the low level of success. The greatest percent of these girls counts on the help of friends constantly. From group of excellent students of only 35% pupils always count on the help of friends. In group 2 always count on the help of friends of 40% of pupils. Big percent in answers about constant calculation to the aid of friends can demonstrate uncertainty in a soba and uncertainty of own priorities. However there is a negative tendency among pupils who study on "perfectly": 3% of these pupils answered that they have no friends therefore do not count on their help, among them there are nearly 4% of children and 3% of girls. Among pupils who study on "well" and "perfectly" have no friends of nearly 2% of children and 1,3% of girls. In group of pupils who study as "well" 7,3% children and 1,1% of the girl have no friends. It can be sign of social disadaptation in society or lack of free time for communication and acquaintances to coevals.

2. The revealed negative tendency among pupils of the main school. The available percent of school students who never count on own forces and among them there is the greatest percent of school students who study on "satisfactory" and at times have "unsatisfactory". From this result it is possible to draw a conclusion that pupils are not sure of themselves, uncertain in own forces and always count on the help from the outside. Perhaps because of this uncertainty these pupils also have the low level of success in study.

3. Pupils with the high level of success in most cases noted that they are happy with the situation in collective. In it the insignificant percent of dissatisfied pupils is a high time to eat. However among pupils with the low level of success percent dissatisfied with the situation in collective much higher. In that case it is possible to tell that the success in study can influence success in general.

4. Successful pupils do not smoke. Among pupils who study on "perfectly" those who smoke regularly are not revealed and absolutely insignificant percent of those who sometimes smoke.

Keywords: educational activity, success of training, main school, self-confidence.

Рецензент — проф. Голованова І. А.

Стаття надійшла 11.08.2017 року